

HERENCSENYI NAPSUGÁR
PEDAGÓGIAI PROGRAMJA
ÓVODA

Jusztin Eleonóra
óvodavezető

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ	5.old.
II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	5.old.
2.1. Gyermekképünk	
2.2. Óvodaképünk	
2.3. Pedagógiai elveink	
2.4. Nevelési célunk	
III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	7.old.
3.1. Az egészséges életmód alakítása	
3.2. Az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása	
3.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósulása	
3.3.1. Az anyanyelvi kommunikációs nevelés	
3.3.2. Értelmi fejlesztés és nevelés	
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	12. old.
4.1. Személyi feltételek	
4.2. Tárgyi feltételek	
4.3. Hetirend	
4.4. Napirend	
4.5. Az óvoda kapcsolatrendszere	
4.5.1. Az óvoda és a család kapcsolata	
4.5.2. Kapcsolat a társintézményekkel	
4.5.2.1. Kapcsolat az iskolával	
4.5.2.2. Kapcsolat a közművelődési intézményekkel	
4.5.2.3. Kapcsolat az egészségügyi intézményekkel	
4.5.2.4. Kapcsolat a közoktatás-irányítás, és a szakmai szolgáltató szervezetekkel	
V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	18. old.
5.1. A játék	
5.2. Verselés, mesélés	
5.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
5.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	
5.5. Mozgás	
5.6. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés	
5.7. Munka jellegű tevékenységek	
5.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	
VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	28. old.
6.1. Testi (biológiai, szomatikus) érettség	
6.2. Lelki (pszichés) működések érettsége	
6.3. Szociális érettség	
VII. GYERMEKVÉDELMI FELADATOK	30. old.

**VIII. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK,
SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK**

.....30. old.

IX. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

.....33. old.

9.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése

9.1.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

9.1.2. Látássérült gyermek

9.1.3. Hallássérült gyermek

9.1.4. Enyhén értelmi fogyatékos gyermek

9.1.5. A kiemelten tehetséges gyermekek nevelése

X. ÉRVÉNYESSEGI RENDELKEZÉSEK.....43. old.

XI. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....44. old.

XII. MELLÉKLET.....45. old.

Törvényi háttér

- Alapító okirat
- 2011 évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012.(VIII.28.) Korm.rend. a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 1997. évi XXXI.tv. a Gyermekvédelemről és gyermekjóléti igazgatásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm.rendelet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról
- 17/2013. (III.1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiségi iskolai oktatásának irányelve kiadásáról.
- 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról.

Intézményünk adatai

Az intézmény neve: Herencsényi Napsugár Óvoda
Címe: 2677 Herencsény Béke út 2.
Telefon/fax : 35 – 357- 153
Az intézmény fenntartója: Herencsény Község Önkormányzata
Címe: 2677 Herencsény Kossuth út 76.

Fontosabb adatok

A közoktatási intézmény vezetője: **Jusztin Eleonóra** (óvodapedagógus)

Engedélyezett férőhely: **25 fő**

Az óvoda nyitvatartási ideje: **7.00 – 16.00-ig**

Törzskönyvi azonosító szám: **809056**

OM azonosító: **202220**

I. BEVEZETŐ

Intézményünk a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, a mi feladatunk az, hogy minden gyermek számára egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelést biztosítsunk. Az egyéni bánásmód elvét alkalmazva csökkentjük a meglévő hátrányokat, nem adunk helyet semmiféle előítéletnek.

1.1. Nevelésfilozófiánk

Nevelésfilozófiánkat meghatározza az a szemlélet, hogy a gyermek nevelése a család joga és kötelessége, melyben az óvoda sajátos eszközeivel kiegészítő szerepet tölt be. Óvodai nevelésünk a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira támaszkodik.

Tiszteletben tartjuk a gyermekeket, megillető jogokat. A gyermeki személyiség kibontakoztatására, a testi, lelki, szociális szükségletek kielégítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést az óvodai neveléshez.

Pedagógiai hitvallásunkban a fejlődés alapja a féltő, óvó, gondoskodó szeretet, stabil biztonság, differenciált, személyre szóló bánásmód.

Az óvodás gyermek alapvető tevékenysége a játék, élményeit, tapasztalatait ezen keresztül éli meg, általa fejlődnek képességei, bővülnek ismeretei.

Az óvodában komplex nevelés folyik, építünk a gyermeki aktivitásra, kíváncsiságra, kreativitásra.

A társadalmi együttélés normáinak alapjait rakjuk le, sokszínű együttes tevékenységekkel, és követhető viselkedésmintákkal.

Szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelmekben, gazdag környezetben az egyéni érdeklődésre alapozva támogatjuk a gyermekek fejlődését.

Arra törekszünk, hogy a gyermekek egyéni készségei, képességei kibontakozhassanak, érzelmileg, erkölcsileg és értelmileg gazdagodjanak.

A sokféleség gazdagítja a közösséget, az inkluzív-, az integrált-, a multikulturális nevelést támogató szemléletet képviseljük.

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

2.1. Gyermekképünk

A kisgyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a kisgyermeknek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak.

Az óvodáskorú gyermek aktív befogadója a világnak. Kíváncsi, érdeklődő az őt körülvevő világ és a társai iránt. Felfedez, kérdez – felel, megfigyel, kipróbál, és folyamatosan tapasztal.

2.2. Óvodaképiünk

Az óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit.

Az óvoda funkciói:

- óvó-védő
- szociális
- nevelő-személyiségfejlesztő.

Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Az óvodai nevelés gyermekközpontú.

Gondoskodunk:

- az egészséges fejlődéshez és fejlesztéshez szükséges tárgyi és személyi környezetről
- a gyermeki szükségletek kielégítéséről
- az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor specifikus alakításáról
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető **szabad játékról**
- az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmak közvetítéséről, a kompetenciák kialakításáról.

2.3. Pedagógiai elveink

- A gyermekek mindenekfelett álló érdekét képviseljük
- A gyermeki személyiség iránt tiszteletet, bizalmat, elfogadást, szeretetet és megbecsülést tanúsítunk, biztosítjuk a különleges védelmet és gondoskodást, a különbözőség elfogadását
- A gyermeket a béke, az emberi méltóság, a türelmesség, a szabadság, az egyenlőség, a szolidaritás szellemében neveljük
- A hátrányos megkülönböztetés minden formáját elutasítjuk
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseket a gyermek személyiségéhez igazítjuk
- Elkötelezettséget, igényességet, kulturált stílust képviselünk és várunk el minden munkatársunktól
- Korrekt, partneri együttműködésre törekszünk a szülőkkel, a nevelésben résztvevőkkel.

2.4. Nevelési célunk

Óvodai nevelésünk célja a (2,5)3-7(8) éves gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének, érési jellemzőinek szem előtt tartásával:

- a sokoldalú, harmonikus személyiségfejlesztés, a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges testi, lelki és szociális érettség elérésének támogatása
- a gyermekek környezettudatos szemléletének és magatartásának megalapozása
- a különleges gondozást igénylő, lassabban fejlődő, lemaradó, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, beilleszkedési, magatartási és tanulási zavarral küzdő, speciális nevelési igényű gyermekek fejlesztése, integrált nevelése, esélyegyenlőségük biztosítása
- a migráns családok gyermekeinek interkulturális nevelése.

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés általános feladatai

1. Az egészséges életmódra nevelés szokásainak kialakítása
2. Az érzelmi, erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása
3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása tevékenységekbe ágyazva.

3.1. Az egészséges életmód alakítása

Magába foglalja a gyermek

- a szomatikus és a testi fejlődést
- a mentális
- és a szociális nevelés elősegítését.

Célunk

- kiegyensúlyozott, egészséges gyermekek nevelése
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés, szokásainak alakítása, belső igényre fejlesztése
- távlati célunk, hogy felnőtt életükben váljanak képessé egészséges, harmonikus életvitel kialakítására, életmódjukra vonatkozóan helyes döntések meghozatalára, konfliktusaik, problémáik megfelelő kezelésére.

Feladatunk

- a gyermekek szükségleteinek kielégítése, egészségük, testi, lelki, mentálhigiéniai és szociális fejlődésük elősegítése
- az egészséges életvitel igényének kialakítása, fejlesztése, az egészséges életmód biztosítása
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása

- a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése
- rendszeres, játékos tevékenységek szervezésével az egészségmegőrzés, az egészségvédelem biztosítása, a gyermekek életkori és egyéni adottságaihoz igazodó optimális edzettség elérése
- a speciális igényű gyerekek korrekciós testi, lelki nevelési feladatainak ellátása, a fejlődéshez szükséges feltételek megteremtése (speciális szakemberekkel, a szülőkkel együttműködve)
- balesetek megelőzésére, a környezeti veszélyek felismerésére történő nevelés (képeségek kialakítása, pl. esés, testi épség védelmére szoktatás).

A gyermekek igényeinek, a családból hozott szokásainak ismerete a nevelésünk alapját képezi. Erősítjük, alakítjuk azokat a pozitív beállítódásokat, magatartásformákat, szokásokat, amelyek a kisgyermekek egészségi állapotát javítják.

A feltételekhez alakított napi- és hetirend, a biztonságot és rendszert nyújtó életritmus kereteinek alakítása a gyermekek egészséges fejlődését szolgálja.

Megismertetjük és gyakoroltatjuk az egészségvédő szokásokat, különös tekintettel a személyi higiénés szokásokra, ennek eredményeként képessé váljanak szükségleteik önálló kielégítésére.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

a gyermek

- önállóan végzi személyes tisztálkodását
- testi szükségletei kielégítését szükség esetén késleltetni tudja
- önállóan öltözik, vetkőzik megfelelő sorrendben, korának megfelelő tempóban, saját ruháját összehajtva elteszi a helyére
- a kulturált étkezés szokásait gyakorolja
- mozgása adottságának megfelelően harmonikus, összerendezett
- ismeri és betartja a balesetvédelmi magatartásformákat
- életkorának megfelelően edzett.

3.2. Az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteli légkör vegye körül.

Célunk

- Szívesen kommunikáló, környezetében jól eligazodó, érzelmekben gazdag, segítőkész gyermekek nevelése, akik képesek a konfliktusok önálló kezelésére, a különbözőség elfogadására
- Az önérvényesítő, énes magatartástól a kezdeményező, kooperatív viselkedésig eljutó gyermekek nevelése
- Optimista szemléletű, a természeti és közvetlen környezetét szerető, védő gyermekek nevelése

- A gyermekeket körülvevő szűkebb és tágabb környezet megismertetése, a szülőföldhöz való kötődés megalapozása.

Feladatunk

- már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások biztosítása
- a gyermek erkölcsi és akarati tulajdonságainak sokoldalú fejlődése érdekében (az óvodai élet komplex szervezésével) a szokás és normarendszer megalapozásának elősegítése
- a közösen átélt pozitív érzelmekre és élményekre épülő, szeretetteljes, biztonságot sugárzó légkör megteremtése
- az együttjátás, az együttműködés és együttdolgozás során a különböző szituációkban megjelenő viselkedési szokások folyamatos alakítása, gyakoroltatása
- a gyermekekben a szociális érzékenység és az én tudat kialakulásának segítése, valamint önkifejező és önérvényesítő törekvéseik támogatása
- lehetőség teremtése a gyermekek természetes társas szükségleteinek kielégítéséhez
- a különbözőségek elfogadására, tiszteletére nevelés megvalósítása modell értékű, elfogadó, támaszt nyújtó óvónői magatartással
- a különböző szociokulturális helyzetű családokból érkező gyermekek fejlődésének, a változásoknak figyelemmel kísérése
- az átlagostól – pozitív vagy negatív irányban – eltérő képességű, illetve eltérő személyiségvonásokkal rendelkező gyerekek szocializálódásának segítése (ha szükséges megfelelő szakember bevonásával)
- az interperszonális kapcsolatok (óvodapedagógus – gyermek, gyermek – dajka, gyermek – gyermek) kialakulásában a pozitív attitűd elősegítése
- a felnőttekkel, társakkal való kapcsolatfelvétel igényének, a pozitív felnőtt- és társas kapcsolatok alakulásának erősítése
- a társakért, a csoportért érzett felelősségtudat kialakítása
- a gyermekek szemléletének alakítása, hogy képessé váljanak a természetben és az emberi környezetben megmutakozó jó és szép, valamint a veszélyek felismerésre is.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha a gyermek:

- nyugodt, kiegyensúlyozott, harmonikus viselkedés jellemzi, nyitott és érzékeny a pozitív dolgok befogadására
- képes felmérni a saját helyzetét a társai között, elfogadja mások kezdeményezését (esetenként a saját akaratát is képes alárendelni, késleltetni igényeinek teljesítését)
- ismeri és alkalmazza a csoport szokás- és szabályrendszerét, ezért képes az önálló helyzetmegoldásra, a konfliktusos helyzet megoldására viszonylag önállóan, szükség szerint a felnőtt segítségét kérve
- igényli a közös tevékenységekben való részvételt
- érti és alkalmazza az egyszerű metakommunikatív jelzéseket
- elfogadja és megérti a sajátjától eltérő tulajdonságokkal bíró társak jelenlétét
- viselkedésében fellelhetőek az önfegyelm és udvariasság jelei
- észreveszi és segíti rászoruló társait
- ismeri és alkalmazza a kulturált udvariassági szokásokat a felnőttekkel és társaival.

3. 3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

3. 3. 1. Az anyanyelvi kommunikációs nevelés

Az anyanyelvi kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét, ezért valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladatunk. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, fokozására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére figyelmet fordítunk.

Önképzéssel és közművelődési lehetőségek felhasználásával fejlesztjük az anyanyelvi kultúránkat.

Felhívjuk a szülők figyelmét a beszélgetéseknek, a beszélgetéssel kísért együttes tevékenységeknek a gyermekek értelmi és érzelmi fejlődését serkentő, a szülő – gyerek kapcsolatot erősítő hatására.

Célunk

- Bátran és helyesen, a magyar nyelv ritmusának, hangsúlyozásának, szabályainak megfelelően beszélő, érzelmeiket, gondolataikat kifejezni tudó gyermekek nevelése, akik megfelelő hangerővel, helyesen ejtett hangokkal beszélnek.

Feladatunk

- olyan biztonságos, elfogadó, szeretetteljes légkör megteremtése, ahol bátran elmondhatják a gyermekek a gondolataikat
- nevelői tevékenységünk egészében – beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel (a javítgatás elkerülésével), a kommunikáció különböző formáinak alkalmazásával – az anyanyelvi kifejezőkészség fejlesztése
- az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés megvalósítása, mely során figyelmet fordítunk a gyermekek természetes beszéd és kommunikációs kedvének felkeltésére, fenntartására, megnyilvánulásai, kérdéseik támogatására, és a válaszok megfogalmazására
- a természet és a társadalmi környezet jelzéseinek, nonverbális közléseinek észrevetése, megismertetése
- kérdések feltevésével a gyermekek gondolkodásának fejlesztése, párbeszédhelyzetek kialakítása
- az óvodába lépéstől kezdve a gyerekek egyéni beszéd-sajátosságainak és beszédfejlődésének figyelemmel kísérése, szükség esetén szakmai kapcsolat tartása a logopédussal, fejlesztő pedagógussal
- az idegen nyelvű gyermekek beszédfejlődésének hangsúlyozott segítése.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- a gyermekek aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket
- bátran szólalnak meg, megfogalmazzák gondolataikat, érzéseiket. Képesek folyamatos elbeszélésre, próbálkoznak a történések logikai és időbeli sorrendjének követésével
- képesek a párbeszédre, használják a megfelelő beszédfordulatokat
- kialakul a beszédfigyeljük, kíváncsiak a felnőttek és társaik mondanivalójára
- meghallgatják a kérdéseket és válaszolnak rájuk
- a beszédhelyzetnek megfelelően, jól érthetően, megfelelő hangsúllyal, hanglejtéssel, hangerővel és sebességgel beszélnek
- beszédüket a személyiségüknek megfelelő, az aktuális helyzet által kiváltott érzelmeknek megfelelően természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik
- tisztán ejtik a hangokat.

3. 3. 2. Értelmi fejlesztés és nevelés

Célunk

- A gyermek értelmi képességeinek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitásának fejlesztése
- A gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, valamint meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve változatos tevékenységek biztosítása, amelyeken keresztül továbbiakat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Feladatunk

- a gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben történő gyakoroltatása
- változatos, sokoldalú tevékenységek felkínálása - építve érdeklődésükre, kíváncsiságukra, mint életkori sajátosságra -, melyeken keresztül a gyermekek tapasztalatokat szerezhetnek a természeti és társadalmi környezetről
- a gyermeki aktivitás fenntartása, kíváncsiságuk kielégítése
- olyan élethelyzetek, lehetőségek teremtése, ahol a gyerekek maguk vizsgálódhatnak, megbeszélhetik a jelenségeket, gondolkodásra, magyarázatok keresésre indulhatnak a világ felfedezése közben
- bizonyos tevékenységek állandóságának és az ehhez kapcsolódó pozitív attitűd biztosítása
- a ránk bízott gyermek egyéni sajátosságainak, értelmi funkcióinak, mozgásfejlettségének, egyéb képességeinek megismerése, személyére szóló fejlesztése
- a motivációs helyzeteket átgondolásakor, a tevékenységek szervezésénél ügyelni kell a gyermekeket ért ingermotiváció megválasztására, megtartására
- a gyermekek önbizalmának növelése pozitív megerősítés alkalmazásával

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha életkoruknak megfelelően:

- a gyermekek a kapott feladatokat megértik, önállóan teljesítik
- kialakul a szándékos figyelmük, megbízható az emlékezetük
- felismerik az elemi ok-okozati összefüggéseket, rész-egész viszonyát, tevékenységeikben gyakorolják
- a jelenségeket globálisan szemlélik
- képesek a rugalmas tevékenység váltásra
- problémamegoldó gondolkodásuk kialakul
- gondolkodásuk fejlettségi szintje közelít az elvont gondolkodásig
- képesek a hibák észrevételére, javítására
- kialakul a szabálytudatuk
- a tevékenységekben eszközhasználatuk kreatív, önálló
- kialakul a felelősségtudatuk
- képesek a munkájuk eredményét előre látni
- képesek a figyelemmegosztásra
- kialakul formaállandóságuk, a részletek pontos észlelése
- alkotásaikban megjelennek az egyéni fantáziára utaló jelek
- jól tájékozódnak síkban, ügyelnek az arányosságra
- a közös élményeket megjelenítik rajzaikban, szóban is meg tudják fogalmazni azokat
- képesek változó tempójú, irányú, ritmusú mozgásra
- mozgásuk harmonikus, rendezett
- jól tájékozódnak az őket körülvevő környezetben

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

4.1 Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll!

Az óvodában a nevelőmunka kulcs-szereplőjének az óvodapedagógust tekintjük, jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus modellt, mintát jelent a gyermekek számára; személyisége az elfogadó és segítő, támogató attitűdön alapszik.

Elvárásaink az óvodapedagógus felé

- a Kt.-ben meghatározott felsőfokú szakirányú végzettség megléte (az óvodapedagógiára vonatkozó szakmai ismeretek, a nevelőtestület jogkörébe tartozó intézményi dokumentumok, belső szabályzatok ismerete)
- folyamatos önképzési igény
- nevelői alkalmasság, különösen: jó kapcsolatteremtő képesség, empátia, kedves nyílt személyiség, jó szervezőképesség
- pedagógusi elhivatottság, kiegyensúlyozottság, pontosság, megbízhatóság, türelem, etikus magatartás, jó humorérzék
- személyiségjegyei és külső ápoltsága szolgáljon modellül a kisgyermekek számára.

Elvárásaink a dajka munkatársak felé

- az óvodapedagógus irányításával közreműködjön a gyermekek zavartalan és folyamatos ellátásában a helyi nevelési program szerint
- az óvodai környezet rendjének, tisztaságának fenntartása
- az óvoda nevelési és egészségügyi előírásainak, belső szabályzatainak ismerete
- pontosság, megbízhatóság, türelem, segítőkészség
- igény a saját és környezetének higiénijára.

4.2. Tárgyi feltételek

A program végrehajtásához szükség van a nevelőmunkát segítő eszközök, felszerelések meglétére.

Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon alakítjuk ki, hogy a gyermekek biztonságát, kényelmét szolgálja, megfeleljen testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését fejlődését, valamint, hogy lehetővé tegye a mozgás- és játékigényük kielégítését.

Célunk

Helyi programunk megvalósításához a tárgyi, környezeti feltételek megfeleltetésének elérése.

Feladatunk

- korszerű, az európai normáknak megfelelő minőségű eszközök beszerzése
- a játék és egyéb fejlesztő eszközök kiválasztásánál a tudatos, életkornak megfelelő képességfejlesztés szempontjainak érvényesítése
- az inkluzív neveléshez szükséges speciális kötelező eszközök beszerzése
- az elhasznált eszközök, berendezési tárgyak folyamatos cseréje, baleset és munkavédelmi szempontból évenkénti felülvizsgálata, a szükséges intézkedések megtétele
- a gyermekek által használt eszközök, berendezési tárgyak könnyen elérhető, biztonságot nem veszélyeztető elhelyezése.

A programunk megvalósításához szükséges tárgyi erőforrások biztosításában, beszerzésében a következő **alapelveket érvényesítjük:**

- az eszközök feleljenek meg a minőségügyi szabványnak
- a gyermekbútorok alkalmazkodjanak a gyermekek testméretéhez
- a játékeszközök beszerzésénél elsődleges szempont a minőség, a balesetmentes környezeti tényezők biztosítása.

Az óvodai élet megszervezésénél

- Az óvoda óvodapedagógusai hagyományaikra, eddigi bevált gyakorlatukra építve választják ki a számukra megfelelő szervezeti és időkeretet a következő szempontok figyelembevételével:

- az óvoda teljes nyitva tartási idejében a gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét óvodapedagógus irányítja
- az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus és a gondozásban is résztvevő dajka ebben a folyamatban is neveli, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését.

4.3. Hetirend

A hetirend elsősorban az óvodapedagógust segíti abban, hogy nevelőmunkáját a folyamatosság, a rendszeresség, a tudatosság és a fokozatosság elve szerint végezhesse.

- a ciklusokban a tartalmi egység elvei alapján, komplex módon jelenítjük meg a tevékenységi formákat
- naponta lehetőséget teremtünk az éneklésre, vizuális tevékenységre, verselésre, mesélésre a választhatóság elve szerint
- a gyermekeknek naponta biztosítjuk a szervezett játékos mozgást az életkori és egyéni sajátosságokhoz igazítva
- heti egy alkalommal kötelező testnevelést szervezünk
- a gyermekeknek lehetőséget adunk arra, hogy a megkezdett témát, tevékenységet kedvük szerint folytathassák a nap, a hét folyamán.

4.4. Napirend

A napirend biztosítja a gyermek gazdag, változatos tevékenységét, az aktív és passzív pihenés életkornak és egyéni szükségletének megfelelő váltakozását.

A közel azonos időpontban, rendszeresen visszatérő, ismétlődő tevékenységek érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A napirendet a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez igazítjuk, valamint figyelembe vesszük a helyi szokásokat, igényeket.

- a napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi, a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítását szem előtt tartjuk
- a napirend rugalmassága lehetővé teszi az előre nem tervezett események beillesztését is
- a napirendben kitüntetett helyet foglal el a gyermek legfőbb tevékenysége, alapvető szükséglete: a játék.
Elsődlegességét az összefüggő játékidővel biztosítjuk a napirendben.
- a napirendet áthatja a gyermek folyamatos, testi-lelki szükségletei szerinti gondozása
- a napirendben alkalmazkodunk az évszakokhoz, hogy a természeti hatások is szolgálják a gyermek fejlődését

4.5. Az óvoda kapcsolatrendszere

Nevelőmunkánkban a gyermekek személyiségfejlődését folyamatnak tekintjük, melyben az óvodába lépést megelőző és az azt követő időszak egyaránt fontos szerepet tölt be. Az óvodát szociális és nevelési funkciója összekapcsolja a családdal, és azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt az óvodai élet során, (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények) és az óvodai élet után, (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

Célunk

A partnerekkel való folyamatos, korrekt együttműködés.

4.5.1. Az óvoda és a család kapcsolata

Minden óvodás gyermek fejlesztésének alapja a gyermek személyiségállapotának megismerése. A személyiség fejlődésének támogatásához törekszünk a szülők, a nevelésben közreműködők nevelési szokásait, elvárásait megismerni, és az együttműködés érdekében egyeztetni nevelési céljainkat, feladatainkat.

Célunk

A családi nevelés erősítése, a család és az óvoda együttműködésének elősegítése a gyermekek összehangolt nevelése érdekében.

Az együttműködés alapelvei

- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvoda kiegészítő, segítő szerepet tölt be
- az együttműködést jó partnerkapcsolatban valósítjuk meg
- figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait. Az együttműködés, a segítségnyújtás módját a családokhoz illesztjük
- az együttnevelésben a kezdeményező, elfogadó szerepet vállaljuk fel
- biztosítjuk a családi és az óvodai élet közötti folyamatosságot, az átmenetet
- megértő, bizalmat ébresztő magatartással kezdeményezünk kapcsolatot minden családdal
- a családdal kapcsolatos információkat diszkréten kezeljük.

Feladatunk

- az óvoda nyitottságát biztosítjuk
- a szülőket tájékoztatjuk arról, hogy a különböző szintű és tartalmú információhoz hogyan juthatnak hozzá (faliújságok, dokumentumok)
- a szülőket megismertetjük azokkal a formákkal és lehetőségekkel
  - amelyekben saját gyerekükről
  - a gyerekek csoportjáról
  - az óvoda életéről, tartalmi munkájáról kaphatnak tájékoztatást
- arra törekszünk, hogy az óvodába lépéstől az óvoda befejezéséig a kapcsolattartást jellemezze
  - az együttműködési készség
  - a kölcsönösség
  - a tisztelet
  - az odafigyelés, nyitottság
  - a korrekt partneri viszony
- a kapcsolattartási formákat, lehetőségeket megismertetjük a szülőkkel.

4.5.2. Kapcsolat a társintézményekkel

4.5.2.1. Kapcsolat az iskolával

Az együttműködés alapelvei

- zavartalan átmenetre törekszünk
- a kölcsönös nyitottságot szorgalmazzuk
- az együttműködésben hangsúlyt fektetünk a kölcsönös bizalomra.

Az együttműködés formái

- tájékozódunk a közeli iskolák, és a központi intézmény nevelési alapelveiről, követelményeiről (első osztály)
- lehetőséget teremtünk a betekintésre az iskolák számára az óvodai életbe, helyi programunkba
- lehetőséget teremtünk a leendő tanítók számára nagycsoportos óvodásaink megismerésére, s hogy a gyerekek még óvodai környezetükben ismerkedhessenek a tanítókkal
- lehetővé tesszük az iskolák számára a bemutatkozást, a szülőknek készített szóróanyag közzétételére lehetőséget biztosítunk
- megszervezzük az iskolába lépés évében óvodásaink számára az iskolai tanóra látogatást

4.5.2.2. Kapcsolat a közművelődési intézményekkel

Az együttműködés alapelvei

- a közművelődési intézmények (könyvtár, múzeum, művelődési ház) sajátos lehetőségeit tudatosan használjuk fel a nevelőmunkánkban
- a kínálatból úgy válogatunk, hogy választásunk a nevelési feladatok sokoldalú megoldását segítse elő.

Az együttműködés tartalma

- könyvtárlátogatást (évente néhány alkalommal) szervezünk annak érdekében, hogy felkeltsük a gyermekek érdeklődését a könyvek és a könyvtár iránt
- lehetőséget teremtünk arra, hogy a közeli művelődési házak gyermek és családi programjairól tájékozódhassanak intézményünkben a szülők, néhány óvodás programra látogatást szervezünk
- az 5-7 éves gyermekeink számára múzeumlátogatást szervezünk, megfelelő előkészítéssel (múzeumi szakemberek segítségével) a gyermekek számára érthető, hozzájuk közel álló élményt szerzünk.

4.5.2.3. Kapcsolat az egészségügyi intézményekkel

A kapcsolat intenzitását, rendszerességét elsősorban a törvényi szabályozások, ill. a fenntartói rendelkezések határozzák meg.

A kapcsolattartás elvei

- az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz fűződő viszonyát pozitív attitűd erősítésével segítjük (rendszeres találkozás, barátságos légkör, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése
- az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében a védőnői hálózattal, és a helyi önkormányzat jegyzőjével szoros együttműködés kialakítása a hátrányos helyzetű, valamint halmozottan hátrányos helyzetű családok gyermekeinek korai (3 éves kortól) óvodáztatásáért.

A kapcsolattartás formái

- a hátrányos helyzetű családoknál családlátogatás megszervezése (védőnő, óvónő, vagy gyermekvédelmi felelős)
- a hátrányos helyzetű családok életminőségének folyamatos figyelemmel kísérése kölcsönös tájékoztatással (védőnő, gyermekvédelmi felelős)
- a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatáról a gyermekorvos, ill. a védőnő gondoskodik, melynek helyéről, idejéről a védőnő informálja a szülőket az óvoda faliújságán, ill. a számukra szabályozott módon (hatályos EüM rendelet alapján)
- a különböző egészségügyi intézményekbe (gyermekorvosi rendelő, gyermekfogászat) csak ismerkedési céllal látogatnak el a gyerekek.

4.5.2.4. Kapcsolat a közoktatás-irányítással és a szakmai szolgáltató szervezetekkel

Az együttműködés intézményei

- Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat
- Gyámhivatal
- Háziorvos (Gyermekeorvos, Óvodafogászat)
- Nevelési Tanácsadó
- Nógrád Megyei Pedagógiai Intézet

Az együttműködés alapelvei

- a gyermek mindenekfelett álló érdekének képviselője
- intézményünk zavartalan működése érdekében korrekt, a szükséges kompromisszumok megkötésére kész, az alapvető célkitűzéseinket segítő együttműködésre törekszünk
- hangsúlyt fektetünk a kölcsönös bizalomra alapuló rendszeres kapcsolattartásra
- igényeljük a naprakész információk áramlását, törekszünk azok megszerzésére
- igényeljük a területi szakmai szolgáltatásokat

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

5.1. A játék

A kisgyermek első játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt -a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd mikor a szabad játéktevékenység kialakult, bevonható társ marad, illetve segítőtve, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad.

A játék az óvodás gyermek legjellemzőbb életmegnyilvánulása, az iskola előtti kor legfontosabb, leginkább fejlesztő alaptevékenysége.

A játékban fejeződik ki legkorábban és legteljesebben a gyermeki személyiség.

A kisgyermek belső tartalmaik kifejezésére használják a hozzájuk legközelebb álló nyelvet, a játékot.

Célunk

Széles körű játéklehetőségek biztosítása, melyek módot adnak arra, hogy a gyermekek boldog, egészséges lelkű, kiegyensúlyozott, a világ dolgai iránt nyitott, eleven eszű, elevenen mozgó, önállóan kezdeményező legyenek.

Olyan érzelmi-akarati tulajdonságok kialakítása a gyerekekben, melyek lehetővé teszik a közösségbe való beilleszkedésüket, együttműködésüket.

Feladatunk

- a gyermek szabad képzettségének elősegítése,
- a játék örömeinek, érzelmegazdagságának biztosítása,
- a környezetben szerzett tapasztalatok újbóli átéléséhez a lehetőségek biztosítása,
- a játék értelmi képességekre gyakorolt hatásának biztosítása, hogy mindez jól mutakozzék az érzékszervek működésének pontosabbá válásában,
- a gyermek észlelésének, megfigyelő-képességének, önkéntes és szándékos figyelmének, emlékezetének, képzeletének, gondolkodásának, szellemi aktivitásának, beszéd-képességének, problémaérzékenységének, helyzetfelismerő képességének, mozgásképességének, térérzékelésének, nagy mozgásának, szenzomotoros kéz ügyességének fejlesztése,
- erkölcsi ítéletalkotásának, illembeli viselkedésének, udvariasságának formálása,
- szocializációs folyamatának erősítése, a közös játék örömeinek felfedeztetésével, közös tevékenységek biztosítása a társas viszony, a közösségben betöltött szerep alakításához,
- erkölcsi, szociális érzelmek alakítása, fejlesztése: együttérzés, kibékülés, vigasztalás, kivárás, engesztelés érzésének kialakítása,
- kommunikációs kapcsolatteremtő képességének, fejlesztése,
- a játékközpontú, a fegyelem betartására való ösztönözés,
- a játékhoz szükséges megfelelő hely, egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagok, eszközök játékszerek biztosítása

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett, a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha a gyermek

- örömmel, önfeledten játszik
- szükségleteinek és életkorának megfelelő játékot választ
- részt vesz közös játékokban
- önálló, kezdeményező megnyilvánulásai vannak
- elfogadó, pozitív érzelmek kísérik a társakkal való játékban
- aktívan részt vesz az erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokban is
- betartja és követi a megismert szabályokat
- képes kreatív együttműködésre, gondolkodásra
- megvalósítja egyéni ötleteit és azokat meri vállalni is
- helyesen választ az adott tevékenységhez anyagot, eszközt
- saját élményeit képes újrajátszani
- konfliktusait többnyire képes meg-, illetve feloldani
- kialakulnak olyan érzelmi-akarati tulajdonságaik, amelyek alkalmassá teszik a közösségben való sikeres eligazodásra (pl. türelem, együttérzés, segítőkészség, kitartás, küzdeni tudás stb.).

5.2. Verselés, mesélés

Szorosan összefonódik az anyanyelvi neveléssel, a zenével, a mozgásos játékokkal. Fontosnak tartjuk, hogy nyelvileg tiszta és értékes mesét, verset halljanak a gyerekek.

Célunk

- A magyar nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása.
- A gyermekek anyanyelvi kultúrájának, ízlésének fejlesztése, a népi a klasszikus és a kortárs irodalmi művek közvetítésével, a kultúra átörökítése, az irodalmi művek érték közvetítő hatásainak érvényesítése.
- A verselés, mesélés tanítson emberi kapcsolatokra, adjon alkalmat „belső képek” kialakításával az érzelmek feldolgozására, a feszültségek feloldására.
- A gyermekek pozitív személyiségjegyei alakuljanak, erősödjenek a csodákkal teli meseélmények segítségével és a versek zeneiségével, rímeinek csengésével. Szívesen hallgassanak mesét, verset, mondókát.

Feladatunk

- az irodalmi anyag sokrétű, igényes válogatása az egyetemes értékű és népi művek megfelelő arányú felhasználásával,
- a mese, vers hangulatát kifejező óvónői előadásmód, metakommunikáció érvényesítése,
- a keletkezett élmények belsővé válásának és feldolgozásának segítése a gyermekkel való személyes kapcsolat kialakításával,
- a mindennapi mesélés, vers, bábozás, dramatizálás, dramatikus játékok igényének kialakítása, a régi és új benyomások elfogadása, és többszöri feldolgozása,
- a gyermek, nyelvi képességeinek fejlesztése mondókákkal, dúdolókkal, versekkel, mesékkel,
- drámajátékok alkalmazása.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- a gyerekek játék közben is odailő mondókákat, verseket, rigmusokat mondogatnak
- szívesen hallgatnak mesét, kérik a mesék ismétlését
- önálló verselésre, mesemondásra vállalkoznak
- segítenek a mesemondás, verselés helyének, feltételeinek kialakításában
- tevékenyen, aktívan vesznek részt a beszélgetésekben, felfogják, megértik a hallott irodalmi mű témáját, humorát, költői képeit, a hangzás, a hangulat, érzelem és alkalom egységében
- megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik, figyelmük fenntartásának és ellenőrzésének egyezményes jelzései,
- össze tudják kötni a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait
- vannak kedvenc mesehőseik, a velük történetek megjelennek a játékokban (bábozásban, dramatizálásban, szerepjátékban)

- beszélgetnek az elhangzottakról, megjegyzik az érdekes mese és szófordulatokat, furcsa, vagy szép hangzású neveket, s ez beépül aktív szókincsükbe
- kialakul a képességük a belső képteremtésre
- vigyáznak a könyvekre.

5.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei nevelés az óvodai élet mindennapjait áthatja, színesebbé teszi életünket, formálja mindannyiunk (gyermekek, felnőttek) személyiségét.

Fontosnak tartjuk a zenei műveltség megalapozását, az ízlés formálását, a magyar népi játékok megismertetését, és megszerettetését.

Célunk

- A zene iránti érdeklődés felkeltése, befogadására való képesség megalapozása.
- A közös éneklés, a közös játék örömeinek megéreztetése, ami fejleszti a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.
- A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely megalapozhatja zenei anyanyelvüket.
- A szülőföld értékeinek átörökítése énekes népszokások, népi mondókák, dalos játékok valamint a népzene megismertetése, megszerettetése által.
- Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakítása, a gyerek érzelmi, esztétikai világának gazdagítása.

Feladatunk

- a felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességeinek megfelelő válogatása,
- nyelvi képességek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és zenei készségfejlesztő játékokkal,
- megfelelő szervezeti formák biztosítása, kötelező, kötetlen foglalkozás, a gyermek által kezdeményezett alkalmyszerű játékok, más műveltségi területekhez való kapcsolódással.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- örömmel énekelnek, csoportosan és egyénileg, önálló indítással életkoruknak megfelelően tisztán
- képesek az egyenletes lüktetés és ritmus együttes gyakorlására
- ismerik és megkülönböztetik a „tá” és „ti-ti” ritmusokat, tisztában vannak a szünet, mint zenei egység jelentésével
- megkülönböztetnek halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú fogalompárokat énekes gyakorlatban is
- képesek dallamfelismerésre kezdő vagy belső motívumról

- ismernek néhány ütőhangszert, azokat önállóan és változatosan használják az egyenletes lüktetés és ritmus kifejezésére, valamint az éneklés kíséretére is
- egyszerű, játékos mozgásokkal kísért körjátékokat, gyermekjátékokat egyöntetűen, esztétikusan játszanak.
- jól ismerik a különböző mozgásformák, térformák kialakítását (kör, csigavonal, hullámvonal, páros kör, mindenki párban, csillagforma, szűkülő és táguló kör, kaputartás, bújás)
- megfigyelnek és megkülönböztetnek finomabb hangszíneket a természetben, a környezetben hallható zörejekben, beszéd és énekhangokban, valamint hangszereken játszott zenében.

5.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Az érzelmi kommunikálást, a gyermekek érzelmeinek, gondolatainak kifejezését a művészetek eszközeivel alakítjuk ki és fejlesztjük. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Célunk

- A gyermekek a családban és a közösségben szerzett élményeik hatására, belső fantáziaviláguk, érzelmeik segítségével, egyéni szabad önkifejezésre válnak képessé.
- Esztétikai érzékenységük, a szép iránti fogékonyságuk alakítása.
- A helyes ceruzafogás elsajátíttatása.

Feladatunk

- a gyermeki alkotó, alakító tevékenység feltételeinek megteremtése (állandó hely, megfelelő időtartam, eszköz biztosítása),
- a hagyományos óvodai ábrázolás eszközeinek és technikáinak használata mellett a népi kismesterségek, hagyományörző technikák, eszközök megismertetése,
- a vizuális és kommunikációs tevékenységek összehangolása.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- kialakul a gyermekekben egy sajátos képi kommunikációs nyelv
- bátrak, ötletesek az építésben, a téralakításban
- tevékenyen részt vesznek az őket körülvevő tér, valamint a térbeli makettek rendezésében
- képalakításaikban egyéni módon jelezni tudják az elemi térviszonylatokat. Élményeik, elképzeléseik, képzeletük megjelenítésében többnyire biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit
- szín- és formaábrázolásuk változatos

- emberábrázolásaikban megjelennek a részformák, próbálkoznak a legegyszerűbb mozgások jelzésével is
- tudnak formákat mintázni emlékezéseik alapján és megfigyeléseik felhasználásával
- önállóan tudják alkalmazni a megismert technikákat, önállóan díszítenek tárgyakat, elképzeléseik megvalósításában kreatívan alkalmaznak egyszerre akár több ismert technikát
- kialakul a finom kézmozgás képessége biztos és helyes ceruzafogással
- vonalvezetésük balról jobbra halad
- esztétikai élmény létrehozásával gazdagodik személyiségük
- ismernek 2-3 műalkotást, jellegzetes épületet, hidat.

5.5. Mozgás

A mozgás és az edzés felerősíti és kiegészíti a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatását és hozzájárul a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy és kismozgások kialakulásához. A játékos mozgásoknak, az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján-az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve-minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.

Célunk

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, mozgásigényük kielégítése.
- Rendszeres mozgással az egészséges életvitel megalapozása.
- A gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlesztése a gyermek testi- és mozgásfejlesztésén keresztül.
- A természetes mozgásfajták gyakoroltatásával alakuljanak ki azok a feltételes reflexek, melyek a gyerekek összerendezett és gazdaságos mozgását létrehozzák.
- Téri tájékozódás, oldaliság kialakítása.

Feladatunk

- különböző szervezeti formák megteremtése, a gyermek mozgásszükségletének kielégítése érdekében,
- rendszeres és jó légkörben végzett mozgással a mozgás megszerettetése, a mozgáskedv megőrzése,
- a mozgásfeltételek folyamatos biztosítása a csoportszobában, az udvaron egyaránt,
- minél több lehetőség biztosítása a szabad levegőn való tartózkodásra, mozgásra, hetente túrák, séták, kirándulások szervezése,
- mozgás közben az értelmi struktúrák (vizuális memória, mennyiségi, formai tapasztalatok, percepció, testséma, dominancia laterális), és szociális képességek (én tudat, alkalmazkodás, önuralom, együttműködés, tolerancia, siker-kudarccs átélése, versenyszellem) fejlesztése.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- növekszik a gyermek teljesítőképessége, teherbíró és ellenálló képessége, mozgása összerendezettebbé, ügyesebbé, megfelelő ritmusúvá válik
- szereti és igényli a mindennapos mozgást
- mozgása harmonikus, összerendezett
- téri tájékozódása kialakult, irányokat meg tud különböztetni
- magabiztosan alkalmazza a jobb-bal kifejezéseket, ismeri saját testét, testrészeit, képes meg is nevezni és beazonosítani
- fizikai erőnléte, állóképessége életkorának megfelelő
- kialakult a szem-kéz, szem-láb koordinációja
- fejlett az egyensúlyérzéke
- a mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetek felidézésére képes, vizuálistudományi képességei fejlett
- ismer legalább egy labdajátékot (foci, kidobós)
- ismeri legalább 2-3 kézi szer használatát (labda, ugrókötel, karika)
- képes alkalmazkodni társaihoz, korának megfelelően fejlett az önuralma, toleráns, együttműködő, segítőkész
- ismeri a csapatjáték szabályait
- egészséges versenyszellemmel képes küzdeni.

5.6. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés

Szeretnénk olyanná nevelni óvodásainkat, akik a természeti- emberi-tárgyi környezetükben jól eligazodnak, pozitívan viszonyulnak a természethez, az emberi alkotásokhoz, megtanulják azok védelmét, az értékek megőrzését, életkoruknak megfelelő magatartás- és viselkedéskultúrával rendelkeznek.

Célunk

- Tapasztalatok, ismeretek nyújtása - a természeti-emberi és épített környezet jelenségeiről, a hazai táj, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeiről- amelyek segítik a gyermekeket az életkoruknak megfelelő biztos eligazodásban, tájékozódásban.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása. Olyan szabályok, magatartás formák megismertetése, amelyek a természet védelmére, megővésére nevelnek.
- A gyermekek kíváncsiságának felkeltése a körülöttük lévő dolgok, tárgyak, jelenségek mennyiségi alaki, nagyságbeli és téri különbözőségeinek összefüggéseire. A biztos téri tájékozódás elősegítése.

Feladatunk

- a környezet megismerésének, tapasztalatok gyűjtésének, felfedezések lehetőségének biztosítása, a feltételek megteremtése,
- a környezet megismerésében, megértésében, az összefüggések felfedezésében a gyermek segítése,

- a gyermek mennyiségi, formai, nagyság-, tér-, és síkbeli szemléletének alakítása,
- pozitív érzelmi viszony kialakítása, a természet védelmére, szeretetére nevelés a család bevonásával.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- a gyermekek tudják személyi adataikat, szülei nevét, foglalkozását, testvéreik nevét, életkorát
- ismerik a család életét, a családtagok otthoni munkáját
- ismerik a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magtartási formák és szokások amelyek a környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek
- gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában, elsajátították az alapvető viselkedési szabályokat
- tudják csoportosítani az ismert közlekedési eszközöket
- ismerik a környezetükben lévő intézményeket (tűzoltóság, rendőrség, orvosi rendelő iskola, könyvtár, művelődési ház, zöldségüzlet, élelmiszer üzlet, piac stb.), tisztában vannak az itt dolgozó emberek munkájával
- felismerik és megnevezik a környezetükben észlelhető színeket, azok árnyalatait, fel tudják emlékeztetből is idézni azokat
- ismerik a természet változásait, felismerik az időjárás és az öltözködés közötti összefüggéseket
- ismerik az évszakok jellegzetességeit
- tudják a napok nevét, sorrendjét, ismerik a napszakokat
- tudnak különbséget tenni az élő és élettelen természet jelenségei, elemei között
- az általuk ismert állatokat életmódjuk, külső jeleik, lakóhelyük alapján tudják csoportosítani, ismerik a környezetükben élő állatokat és növényeket, azok gondozását és védelmét
- ismerik az emberi test felépítését, a testrészek nevét, funkcióját, törekednek testük tisztában tartására
- ismerik az orvos gyógyító munkáját
- kialakulóban vannak azok a magtartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.

5.7. Munka jellegű tevékenységek

A gyermekek munka jellegű tevékenysége a játékkal sok vonatkozásban azonosságot mutat. A személyiségfejlesztés fontos eszköze. A gyermek utánpótlási vágyából fakad, hogy a környezetében látott felnőttek munkáját utánozza. Megfigyeli a rendszeresen visszatérő munkálatokat, és ráébred arra, hogy az emberi élet velejárója egy-egy adott cselekvéssor.

A játék és a munka jellegű feladatok integrálódása az egyén és a közösség együttműködését alakítja és erősíti.

A játék és a munka jellegű tevékenység szívesen végzett aktív, cselekvő tapasztalás. A közösségi kapcsolatok alakításának fontos eszköze, a saját és a mások elismerésére nevelés egyik formája.

Tudatos pedagógiai szervezést és a gyermekkel való együttműködést igényel a pedagógustól.

Célunk

- a gyermekekben olyan tulajdonságok kialakítása, hogy szívesen és örömmel tevékenykedjenek és az elvégzett munkát meg is tudják becsülni.
- hogy a gyermek önkiszolgálása során gyakorolja azokat a fogásokat, készségeket, melyek az egyéb munkajellegű tevékenységekre alkalmassá teszik,
- becsülje meg saját és mások munkáját,
- fejlődjön kitartása, a megkezdett tevékenység befejezésére való igénye, felelősségtudata,
- az együttműködés érzelmi élményének hatására igényelje a közösséget;
- megtalálja a helyét a csoportban, érezze, hogy ő a csoport, a közösség hasznos tagja,
- óvja, védje, gondozza a környezet értékeit (környezetében lévő növényeket, kis állatokat), alapozódjon meg a segítségnyújtás, a másokról való gondoskodás igénye,
- a munka jellegű tevékenységek során tapasztalatot, jártasságot szerezzen,
- a lakókörnyezetünkre jellemző munkanélküliség megjelenése, a munka fogalmának negatív átértékelődése ellenére értékelje a munkavégzés felelősségét, élje át örömet, lássa eredményét,
- feladattudata, önértékelése, önbizalma fejlődjön az érzelmi hatások révén,
- baráti, egymást segítő kapcsolatai alakuljanak a végzett munka során.

Tartalom

- **Önkiszolgálás**
- **Közösségért végzett tevékenységek**

Önkiszolgálás

Szorosan összekapcsolódik az egészséges életmódra nevelés gondozási teendőivel (lásd egészséges életmód). Megismertetjük a gyermekeket egy-egy használati tárgy alkalmazásával, az önkiszolgálás különböző műveleteivel, azok sorrendjével.

Gyakorlás útján megszilárdítjuk az önkiszolgálás készségeit, kialakítjuk az önálló munkavégzés szokásait, ehhez egyéni fejlettség szerint segítséget nyújtunk.

Közösségért végzett tevékenységek:

- a) naposi munka
- b) a mindennapi élettel kapcsolatos állandó, és alkalomszerű munkák(pl. segítség az óvónőnek és más felnőtteknek, alkalmi megbízatások)
- c) környezet, növény gondozás.

Feladatunk

- a munkajellegű tevékenységek lehetőségének megteremtése,
- kitartásának, felelősségtudatának fejlesztése, a megkezdett tevékenység befejezésére ösztönzés,
- tapasztalatszerzés biztosítása,
- az együttműködés érzelmi élményének támogatása, baráti, egymást segítő kapcsolatainak erősítése, a közösségi igény formálása,

- a segítségnyújtás, a másokról való gondoskodás megalapozása, feladattudatának, önbizalmának, önértékelésének fejlesztése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- a gyerekek a munka során képesek együttműködni
- örülnek, ha feladataikat teljesíthetik
- önállóan, igényesen végzik a naposi munkát
- észreveszik környezetükben a „beavatkozás” szükségességét
- szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások teljesítésére
- segítenek a kisebbeknek
- szeretnek meglepetést készíteni a társuknak és a szüleiknek (pl. születésnap ajándék).

5.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodai tanulás folyamatos, játékba integrált, önkéntes és cselekvéses tapasztalatszerzés. A teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, hanem az egész nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, komplex módon történik. A tanulás a nevelési folyamat szerves része.

Lehetséges formái

- utánzások, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása)
- játékba integrált, cselekvéses tanulás
- spontán játékos tapasztalatszerzés
- gyermeki kérdésekre és válaszokra épülő ismeretszerzés
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- gyakorlati problémamegoldás
- az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban megvalósuló tanulás.

Célunk

- Elsődlegesen az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, az ismeretek adekvát alkalmazására, felhasználására felkészítés.
- A gyermeki kíváncsiságra, érdeklődésre alapozva a tudás, tanulási utáni vágy felkeltése.
- A gyerekek képességeinek fejlesztése, differenciált személyiségfejlődésük segítése, hogy képessé váljanak az iskolai tanulásra.
- A holisztikus szemléletmód kialakítása.

Feladatunk

- a tanulási folyamat objektív és szubjektív feltételeinek biztosítása,
- a gyermek egyéni szükségletei, adottságai, képességei kibontakoztatásának lehetővé tétele, pozitív értékeléssel való segítségadás,
- a választható műveletek, szerepek, szabályok magatartás- és viselkedésformáló értékrendjének megteremtése,
- a pszichológiai értelmezés szerinti tanulási típusok – motoros, szenzoros, verbális, szociális – érvényesülési lehetőségeinek elősegítése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- értelmi képességeik koruknak megfelelő szinten vannak (észlelés, érzékelés, figyelem, gondolkodás, emlékezet)
- a tanuláshoz szükséges kompetenciáik koruknak megfelelően fejlettek
- kialakulnak az iskolába lépéshez szükséges készségek, képességek, kulcskompetenciák
- megjelenik feladattudatuk, kitartásuk, önállóságuk
- természetes módon, szorongás nélkül, érdeklődéssel tevékenykednek
- problémamegoldó képességük, kreatív gondolkodásuk, helyzetfelismerésük jó szintű
- nyitottak az őket körülvevő világra, kíváncsiságuk belső motivációvá alakul
- a tanulás eredményeként tudásuk, ismeretük gazdag, sokrétű
- a részképesség és tanulási zavaros gyermekek időben megfelelő szakemberhez kerülnek
- a tehetséges gyermekek is megtalálják a kiemelkedő képességüknek megfelelő tevékenységet.

VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A fejlődés, folyamat jellegű, amely a gyermek óvodába fogadásával kezdődik.

A 3-7 éves életszakasz feladatainak megoldása az életkori és egyéni sajátosságokból kiindulva, a gyermekek ismeretében történik úgy, hogy előkészítik a következő életszakaszt.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki, szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

6.1. Testi (biológiai, szomatikus) érettség

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz.

Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró.

Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

6.2. Lelki (pszichés) működések érettsége

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás

megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus eltérésnek, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- az önkéntelen emlékezeti bevézés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevézés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- a cselekvő
- szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán
- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, születési helyét, idejét, szülei nevét, óvodáját felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

6.3. Szociális érettség

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre, felnőttel és gyermektársaival.

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb szükség szerint kreatív elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

VII. GYERMEKVÉDELMI FELADATOK

Az óvodai gyermekvédelem célja a prevenció, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, a gyerekek hátrányos helyzetének csökkentése, a gyermekek jogainak és érdekeinek minél szélesebb körű érvényesítése.

Az óvodákban minden pedagógus a differenciálpedagógia eszközeivel működik közre a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, fenntartásában és megszüntetésében, a gyermek családban történő nevelkedésének segítésében. Minden esetben a gyermek mindenek felett álló érdekét vesszük figyelembe. Személyes kapcsolatot alakítunk ki azokkal a szülőkkel, akik segítséget kérnek, és kellő körültekintéssel, tapintattal azokkal a családokkal is, akik bár nem kérnek támogatást, mégis rászorulnak.

Célunk

- Feltárni mindazokat az okokat, amelyek a gyermek egészséges személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolják, akadályozzák.
- Minden gyermek eljusson fejlődésének azon optimális fokára, mely által képes lesz egyéni készségének és képességének megfelelően az iskola megkezdésére.

Feladatunk

- A gyermekek, a szülők és a dolgozók körében a "másság" elfogadtatása.
- Lehetőségeinken belül megadni minden segítséget a hátrányok kompenzálásához a családgondozás és az egyéni bánásmód keretei között.
- A gyermeki és szülői jogok megismertetése és érvényesítése az intézményben.
- Biztonságos, egészséges óvoda környezet megteremtése.
- Rendszeres kapcsolattartás a szülőkkel.
- A gyermek képességének megfelelő pedagógiai ellátás biztosítása.
- Együttműködés a gyermekvédelmi társ-szervekkel.
- Az esélyegyenlőtlenség csökkentése mellett, a befogadó környezet megteremtése.

A gyermekvédelem fontos alapelve a nevelési hatások összehangolása a fejlődő személyiség veszélyeztetettségének megelőzése érdekében.

A gyermek nevelése a család joga és kötelessége. Ezt tiszteletben tartva erősítjük a szülők felelősségérzetét, hangsúlyozva a családi nevelés fontosságát.

Személyes kapcsolat kialakítására törekszünk a szülőkkel.

A titoktartási kötelezettség természetesen minden, családokat érintő kérdésben érvényesül.

Az óvodai nevelés elsősorban a családi nevelés kiegészítésére vállalkozik.

Jelzési kötelezettség: óvodapedagógus > gyermekvédelmi felelős > óvodavezető > felsőbb szervek.

Munkánk eredményes, ha

- érvényesülnek a gyermeki jogok

- a prevenció során meg tudjuk akadályozni a veszélyeztettség kialakulását
- egyedi probléma esetén segíteni tudunk
- a hátrányos helyzetben lévő családokkal jól működünk együtt
- differenciált bánásmóddal kompenzálni tudjuk a gyermek hátrányait (humánus, megértés, támaszkodás, szeretet)
- csökken az esélyegyenlőtlenség
- a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek segítségével szükség esetén a gyermeket biztonságba, megnyugtató környezetbe helyezhetjük
- a rászoruló családok bizalommal fordulnak az óvodához problémáik megoldásához való segítségadásért.

Nevelésünkben alapvető követelmény a **gyermeki jogok védelme**.

A gyermekek joga, hogy személyiség jogait, különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési, családi élethez és magánélethez való jogát az óvoda tiszteletben tartsa. A gyermek jogai közé soroljuk a saját véleménynyilvánítást is. A kisgyermeket megilleti a társadalom által nyújtott védelem és a segítségre vonatkozó jog is.

A szociálisan hátrányos helyzetű családok és gyermekeik pedagógiai módszerekkel való segítségének lehetőségei óvodáinkban

- egyéni bánásmód
- differenciált fejlesztés csoportjában
- logopédiai fejlesztés, részképesség hiány korrigálása

Gyermekvédelmi munkánk során mindannyian ügyelünk arra, hogy a rászoruló gyermekek és szüleik ne érezzék ezt a segítségnyújtást pozitív diszkriminációnak.

VIII. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK, SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

Célunk

- Megfelelő minőségű és időtartamú óvodai nevelés biztosítása a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos (a továbbiakban HH, HHH) gyermekek részére.
- Az intézményen belül a szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének érvényesítése.
- Gyermekközpontú, családorientált szemlélet kialakítása.

Feladatunk

- A HH és a HHH gyermekek teljes körű be óvodázásával biztosítani az esélyegyenlőséget.
- Egyéni differenciált készség és képességfejlesztés, egyénre tervezetten, a gyermek fejlődését folyamatosan nyomon követve.
- Hatékony együttműködés kialakítása a szülőkkel, valamint az óvodán kívüli szervezetekkel.

Pedagógiai munkánk kiemelt területei

- Az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés készítése- anamnézis - ha lehet családlátogatás alkalmával.

Egészséges életmódra nevelés

- egészségtudat kialakítása
- táplálkozási szokások kialakítása
- mozgásra nevelés

Érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés

- Az intézményes nevelésbe való illeszkedés elősegítése
- bizalom-, elfogadás-, együttműködés érvényesítése

Kommunikációs nevelés

- szókincs-,
- nyelvi kifejezőképesség-,
- beszédértés-,
- beszédészlelés fejlesztése

Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése, korszerű óvodapedagógiai módszerek alkalmazása

- környezettudatos magatartás alakítása pozitív minta alapján
- differenciálás
- egyéni fejlesztés
- szülőkkel való megújuló partneri kapcsolatok

Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka

Együttműködés a szülőkkel

- Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel.
- A gyermekek egyénre szabott beilleszkedésének biztosítása.
- Rendszeres tájékoztatás a gyermek fejlődéséről
- Egyéni beszélgetések.
- Szülői közösség kialakítása. SZMK tagság
- A partneri igény - elégedettségmérés eredményei alapján, a szülői igények kiszolgálása, a törvényi és a pénzügyi lehetőségek függvényében.

Együttműködés az óvodán kívüli szervezetekkel

- Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat - szülők támogatása, erőforrásaik feltárása
- Védőnői hálózat - a gyermekek óvodai beíratásának támogatása
- Szakmai szolgáltatók, szakszolgálat - konzultációk a gyermek fejlődéséről, fejlesztéséről
- Roma kisebbségi önkormányzat - a gyermekek rendszeres óvodába járásának, az igazolatlan mulasztások csökkentésének támogatása

Munkánk eredményes, ha

- Megtörténik a településen lakó HH és HHH gyermekek teljes körű beóvodázása.
- Csökken az igazolatlan mulasztások száma.
- A HH és HHH gyermekek egyéni eredményei javulnak, nem maradnak el az átlagtól.
- A HHH gyermekek megfelelő időben, normál tantervű iskolában megkezdhetik tanulmányaikat.

IX. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

9.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja és a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve határozza meg az óvoda feladatát e területen.

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését segítjük a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelés során.

A sérült és az ép gyermekek kölcsönös tapasztalatai egymásról, közös tevékenységeik, együttes élményeik azt valószínűsítik, hogy később is elfogadók, igény szerinti segítőkészek lesznek egymás iránt. Ezt elfogadva, dolgozta ki intézményünk a Sajátos nevelési igényű gyermekek helyi programját.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

Célunk

- A sajátos nevelési igényű gyermekek alkalmazkodó képességének, akaraterejének, önállóságának, együttműködésének, érzelmi életének fejlesztése, integrált óvodai csoport keretén belül.
- A gyermekben rejlő tanulási potenciálok kihasználásával a problémamegoldó képességre nevelés.
- A sérült, illetve lassabban fejlődő funkciók lehető legkorábbi és leghatékonyabb fejlesztése, a gyermekek életminőségének javítása.
- A sérült funkciók pozitív irányba történő fejlesztése, a sikeres, kudarcától mentes iskolai pályafutás kezdése érdekében.

Feladatunk

- Olyan komplex (orvosi, pszichológiai, gyógypedagógiai) szakvélemények áttekintése, melyek segítségével megismerhetjük a sérülés mértékét, struktúráját, amelyek alapján tervezzük a specifikus fejlesztést.
- A sajátos nevelési igényből eredő speciális fejlesztő tevékenységek megszervezése, gyakoroltatása.
- A napi életritmusba a speciális tevékenységek beépítése, melyek a sérültek felzárkóztatását segítik elő.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztése, illetve a képességeket, készségeket befolyásoló pszichikus funkciók fejlesztése szakemberek segítségével.
- Speciális módszerek, terápiás eljárások, technikák szakszerű megválasztása és azok alkalmazásával a kognitív képességek fejlesztése.
- Differenciált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtással képességfejlesztés, a hiányosan működő képességek fejlesztése, esetleg korrekciója valamennyi területen.
- Egyénre szabott fejlesztési programok készítése a sérült gyermekek részére, szakvélemény alapján.
- Olyan modellt nyújtása, amely pozitív irányba befolyásolja a sérült gyermekek fejlődését.
- Mindezekkel a harmonikus személyiségfejlődés elősegítése.

Az integrált nevelés feltételei

- Az integrált nevelés szerepeljen az intézmény alapító okiratában.
- A gyermek rendelkezzen szakvéleménnyel.
- Az ép és sérült gyermekek szüleinek bevonása történjen meg.

Tanügy igazgatási dokumentumok

- Egyéni fejlődési lap (Tü. 356)
- Fejlesztési terv

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai az óvodai nevelés során.

9.1.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe. A jelentősen eltérő kóreredet-végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást

okozó kórfomák; a korai agykárosodás utáni mozgás rendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot- változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórfomát; a halmozott sérüléssel járó különböző kórfomák- és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

Kiemelt feladatunk

- a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése.
- a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése
- az életkornak megfelelő tapasztalatszerzés biztosítása
- megtanult mozgás alkalmazására nevelés
- biztosítani a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet sajátos technikai eszközöket, pl. lejtő, kapaszkodó) mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét
- kognitív funkciók, különböző észlelési területek, a figyelem, emlékezet, téri tájékozódás stb. fejlesztése

Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges, korrekciók helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövik.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és terápia feladatokat, valamint a mozgásnevelést az óvodai foglalkozások körébe építjük be.

A fejlesztés, nevelés során az óvodai nevelés valamennyi területét figyelembe vesszük.

Mozgásfejlesztés

- Az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finom mozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel.
- Hangsúlyt kap a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használatának kialakítása.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése

- A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együtt működve az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés.
- A sérülés függvényeiben az egészségüggyel való kapcsolattartás pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység

- Szükség esetén a játékhoz használt téri átalakítása, a játéktevékenység egészének esetleg egyes részeinek adaptálása.
- Az egyes tevékenységek során a mozgáskorlátozott gyermek aktív bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés

- A gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztést célzó tevékenységbe, szükség esetén sajátos fejlesztési célok kitűzése, esetleg a logopédussal való együttműködés.

Éneklés, zenei nevelés

- Artikulációs, légzésproblémák kezelése, eszközhasználat segítése
- Az ének-zene pozitív hatásának kihasználása (pl. test ellazulásának segítése)
- Társas cselekvéssel a ritmus és tempóérzékelés fejlesztése.
- Speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése

- A kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítségét célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése
- A finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét.

9.1.2. Látássérült gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus:1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0-0,33 (0-33%-os látásteljesítmény) közötti.

Látássérült az a gyermek is, akinek látótere - tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, alig látók és gyengén látók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

Kiemelt feladatunk

- A gyermek segítése - a közös játékban
  - a közösséghez való alkalmazkodásban
  - a viselkedési formák megtanulásában és gyakorlásában
  - a közösség előtti szereplésben
- az önkiszolgálás megtanítása
- a tárgyak és helyük megismerttetése
- a rendszeretet

- a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása

Figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

- Az óvodai nevelésben részesülő **vak gyermeknél** (vízus:0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, ízérezékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére.
  - **Mozgásnevelésükben** kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése.
  - A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.
  - Az **önkiszolgálás** terén életkoruk sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása.
  - A környezetük valósághú megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötötten valósítható meg.
  - **Az eszközök kiválasztásánál** - színek helyett - elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása.
  - **A környezet kialakításakor** tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt.
  - **A számélmények** kialakítását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik.
-
- **Az alig látó gyermek** (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló, vagy a látó-halló életmódra készíthetők fel.
  - A fejlesztés fő területei megegyeznek a gyengén látó gyermekek nevelésének elveivel.
-
- **A gyengén látó gyermekek** (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebből, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is.
  - Kiemelten fontos testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet(pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágosítás) biztosítása.

Kiemelt feladatunk

- A környezet vizuális megismertetése.

Területei

- **Látásnevelés** - a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- **A nagymozgás fejlesztése** - mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- **Térbeli tájékozódás** - a látás felhasználásával.
- **A finommozgás fejlesztése** - a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- **A látás-mozgáskoordináció fejlesztése** - a finommozgások és a nagymozgások esetében egyaránt.

9.1.3. Hallássérült gyermek

Kiemelt feladatunk

A súlyos fokban hallássérült - siket - gyermekek óvodás életkorban történő fejlesztési feladata:

- a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése,
- a hangos beszéd aktív használatának építése,
- a grafomotoros készségfejlesztés,
- a diszfázia-prevenció,
- a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése,
- a beszédértés, szókincs, szájról olvasási készség fejlesztése,
- a beszéd érthetőségének kialakítása, főleg a magánhangzók esetében.

A nagyothalló gyermekeknél

- a nyelvi kommunikáció megindítása, és /vagy fejlesztése,
- a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése
- a beszédértés, szókincsfejlesztés,
- a beszédérthetőség folyamatos javítása.

A hallássérült gyermekek eredményes fejlesztésének feltétele, a gyermekeket körülvevő környezet minden elemében

- a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása,
- szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata,
- a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

A hallásukat műtéti úton helyreállított, hallássérült gyermekek fejlesztésének stratégiája

- beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével,
- teljesítményüket döntően befolyásolja a családi háttér.

9.1.4. Enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztése intézményünkben a nem fogyatékos gyermekekkel együttnevelés során valósítható meg.

A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél.

Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodunk a gyógypedagógiai segítségéről.

A fejlesztés célja

- A tankötelezettségi kor eléréséig a megfelelő iskolakészültség biztosítása, mellyel a tanulmányait normál általános iskolában, a tanulásban akadályozottak tanterve szerint kezdheti meg.

Feladatunk

- a gyermek szükségletei szerint folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről való gondoskodás
- a fejlesztés során a gyermek aktuális igényének megfelelő ismeretek, tevékenységformák, módszerek szervezeti keretek biztosítása
- a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a kommunikáció, a szociális alkalmazkodás fejlesztése.

Beszéd fogyatékos gyermek

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálat alapján annak minősít.

A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája

- expresszív diszfázia
- receptív diszfázia
- kevert típusú diszfázia
- a folyamatos beszéd zavarai
- logofóbia
- centrális eredetű szerzett beszédzavarok
- orrhangzós beszéd

A nyelvfejlődési beszédzavarok megnyilvánulásai

- az anyanyelvi fejlettség alacsony szintje
- a beszédértés és észlelés nehézsége
- kifejezőkészség nehézsége (szegényes szókincs, grammatika fejletlenség)
- a beszéd szerveződés nehézsége (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága)
- a beszéd szervi működés gyengesége
- a beszédhangok tiszta ejtésének hiánya
- az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavar (fonológiai tudatosság, taktilis- vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai)
- a verbális tanulás lassú fejlődése

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavarai mellé társulhatnak részképességzavarok:

- diszlexia
- diszgráfia
- diszkalkulia veszélyeztetettség

- magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés célja

- a beszéd fogyatékos gyermekek sokoldalú, prevenciós fejlesztése
- a kommunikációs szándék tudatos megvalósítására nevelés

Feladatunk

- tudatos és tervszerű fejlesztés, a beszéd állapotának felmérésétől a terápiás terv meghatározásán át a tudatos módszerválasztáson túl, a komplexitás és a folyamatkövetés megvalósítása
- módszerek célszerű alkalmazása az életkor, a pszichikai sajátosságok, a beállítódás, az értelmi képesség, a beszéd hiba típusának és súlyosságának, a korrekció adott szakaszának figyelembevételével
- a kinezti, a hallási, a látási, a beszédmozgási benyomások egymást erősítő fejlesztése
- a gyermek motiválása beszédhibájának leküzdésére
- anyanyelvi nevelés a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése
- speciális terápiák alkalmazása, szakemberek segítségével.

Kiemelt feladatunk

- az ismeretszerzés biztosítása sokoldalú tapasztalatszerzéssel, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel
- az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása
- az értelmi fejlesztés
- a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása
- az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.

Autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus a szociális, kognitív és kommunikációs készségek fejlődésének minőségi zavara, amely a személyiségfejlődésnek egészét átható, ún. pervazív zavar.

Célunk

- A szocializációs készségek fejlesztése.
- A kommunikációs készségek fejlesztése.

Feladatunk

- tárgyi, személyi állandóság biztosítása
- megfelelő idő biztosítása a tevékenységek elvégzésére
- viselkedési szabályok, helyes viselkedési minták, énkép, önismeret, érzelmek kifejezése, önkontroll tanítása
- a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápiája.

A fejlődés egyéb, pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozás zavarral) küzdő gyermek

- A sajátos nevelési igényű gyermekek egy csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású- az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő - részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi.
- Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat.
- Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak.
- Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítményekmegerősítését, a a dicséretet.

A fejlesztés célja

- az egyénre jellemző pozitív tulajdonságokra építve a személyiség komplex fejlesztése
- a kóros viselkedés kialakulásának megelőzése
- alapvető kognitív készségek, képességek alakítása

Feladatunk

- A szakértői bizottság véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával.
- A szülővel együttműködve a "különbözőség" korai felismerése, diagnosztizáltatása.
- A teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok kialakulásának megelőzése.
- Megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készséget.
- Egyénre szabott, egyéni ütemben történő fejlesztés kidolgozása, komplex kezelés biztosítása a gyermek fejlődése érdekében.
- A gyermekek alkalmazkodó képességének, önállóságának, együttműködésének fejlesztése.
- A gyermekek egyenetlen fejlődéséből adódó teljesítménykülönbségek felismerése, differenciált tevékenységek esetenként felzárkóztatás és tehetséggondozás együttes alkalmazása.
- A szülő - pedagógus partneri viszony kiépítése érdekében a szülők felkészítése, segítése.

Az integrált nevelés során elvárt eredmény

- Az integrált nevelés eredményeként a sérült gyermekek váljanak képessé a közösségbe való beilleszkedésre, iskolába lépésre.
- Olyan szemléletformálás, mely a felnőttek és a gyermekek körében egyaránt biztosítja a "másság" elfogadását, tolerálását.

9.1.5. A kiemelten tehetséges gyermekek nevelése

Célunk

- "Tehetség-ígéreték" gondozása

Feladatunk

- Támogató és szakszerű környezet megteremtése, amelyben a tehetség-ígéreték minél korábban felfedezhetők, és kiemelkedő képességeik továbbfejlesztése biztosított.
- A tehetség-ígéreték erős oldalának fejlesztése.
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge területek erősítése.
- Kiegyensúlyozott, elfogadó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése.
- Feltöltődés, pihenés, elvonulás lehetőségének biztosítása.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- kiemelkedő képessége fejlődik
- önismerete pozitív
- társai elismerik
- társas kapcsolataiban kiegyensúlyozott.

X. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje

- a nevelőtestület határozata alapján **2013. szeptember 1-jétől visszavonásig** szól.

Az óvodai nevelési program módosításának lehetséges indokai

- hálózatbővítés, leépítés
- törvényi változás
- szervezeti átalakítás
- egyéb érdekegyeztető fórum módosító javaslata
- a program bevalását figyelemmel kísérő ellenőrzést, értékelést követő módosítási javaslat esetén.

Nyilvánosság biztosítása

Az óvodánkban a dokumentum hozzáférhető - helyben olvasásra minden alkalmazott és érdeklődő számára - a vezetői szobában elhelyezett példány.

XI. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját

Véleményezte: a Szülői szervezet

.....
Szülői szervezet képviselője

dátum: .....

Elfogadta: az óvoda nevelőtestülete

.....

dátum:.....

az óvoda nevelőtestületének képviselőjében

Egyetértését nyilvánította: Herencsény Község
Önkormányzata, Képviselő-testülete nevében

.....
Polgármester Asszony

p.h.

dátum:.....

Jóváhagyta: Az óvodavezető

.....
Óvodavezető

p.h.

dátum:.....

Herencsény, 2013. július 25.

XII.MELLÉKLET

IX. Legitimációs záradék

A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját

Véleményezte: a Szülői szervezet

.....
Szalai Jánosné.....
Szülői szervezet képviselője

dátum: 2013. 07. 29.

Elfogadta: az óvoda nevelőtestülete

.....
Szedlák Dorina.....

dátum: 2013. 07. 26.

az óvoda nevelőtestületének képviseletében

Egyetértését nyilvánította: Herencsény Község
Önkormányzata, Képviselő-testülete nevében

.....
Fusztán Józsefné.....
Polgármester Asszony

dátum: 2013. 07. 30.

Jóváhagyta: Az óvodavezető

.....
Jusztán Eleonóra.....
Óvodavezető

dátum: 2013. 07. 31.

Herencsény, 2013. július 25.